

ва давньоруського мистецтва при Моск. Рум'янцевському публічному музеї (з 1875). У 1891 ініціював зведення нової будівлі Свято-Миколаївського собору, розпочавши збір коштів на його будівництво. Протягом 1890-х майже весь свій дохід віддавав на зведення собору.

Мав відзнаки за церк. і пед. заслуги. Був нагороджений орденами Св. Анни 3-го (1887) і 2-го (1891) ступ., Св. Володимира 4-го ступ. (1897).

Помер у Євпаторії після інфаркту на 61-му році життя. Похований під півн. стіною Свято-Миколаївського собору, до урочистого освячення якого (16.02.1899) не дожив кількох місяців. Враховуючи багаторічну і плідну працю Ч. на благо Євпаторії, Міська дума призначила його вдові Дарині Єлисеївні Чепурині пожиттєву пенсію, однак це рішення було скасовано Таврійським губернатором як невідповідне нормам законодавства. На пошану пам'яті Ч. у місті було збудовано школу його імені для дітей із бідних сімей. 21.04.2009 іменем Ч. було названо колишній Музейний провулок Євпаторії.

Одна з доньок Ч. – Пелагея (за рад. документами – Поліна) Яківна Чепуріна була першим директором Євпаторійського краєзнавчого музею (1921–28), дослідником традицій прикладного мистецтва крим. татар і караїмів.

Арх.: ІР НБУВ. – Ф. III. – № 14067; Ф. 175. – № 2267; Ф. 304. – Дис. 643.

Опубл. дж.: Протоколи засідань Совета Киевской духовной академии за август 1871 года // ТКДА. – 1872. – № 1. – С. 40–41; [Те саме] за декабрь 1871 и январь 1872 года // Там само. – № 6. – С. 20–22; Извлечение из протоколов Совета Киевской духовной академии за 1873–1874 учебный год. – К., 1874. – С. 452–454, 510; [Те саме] за 1874–1875 учебный год. – К., 1875. – С. 264–265.

Літ.: Мельникова А. К. Подвижник благочестия: очерк жизни и деятельности протоиерея Иакова Чепурина (1838–1898), создателя Евпаторийского Свято-Николаевского собора. – Евпатория, 2010. – 60 с.

С. Л. Кузьміна

ЧЕРНАВІН Іван Миколайович [рос. Чернавин Иван Николаевич] (04[16].04.1879–03.09.1950), протоієрей, студент КДА – священнослужитель РПЦ та РПЦЗ, церк. педагог, місіонер, реліг. публіцист.

Нар. у с. Кубенське Вологодського пов. (нині – р-ну) та губ. (нині – обл. РФ) у сім'ї селянина. Після закінчення Києво-Подільського ДУ (1890–95) та КДС (1895–1901) 06.08.1901 був висвячений митрополитом Київським і Галицьким *Феоностом (Лебедевим)* у сан ієрея і призначений на посади священника Спасо-Преображенського жін. монастиря у м. Ржищеві Київ. пов. і губ. (нині – обл.) та законовчителя монастирської двокласної школи (з 1903 – зразкової). 13.02.1904 переведений до парафії с. Осітна Уманського пов. Київ. губ. (нині – Христинівського р-ну Черкас. обл.), де був також завідувачем і законовчителем двох церковнопарафіяльних шкіл. Розгорнув у с. Осітна, відомому як один із осередків штундизму, активну антисектантську діяльність. 28.05.1905 був призначений протисектантським місіонером 2-го благочинницького округу Уманського пов. Прагнучи до продовження духовної освіти, у серпні 1905 звертався до керівництва КДА із проханням про зарахування у статусі вільного слухача, однак отримав відмову через недостатню успішність, виявлену в семінарські роки (закінчив КДС за 2-м розрядом). 11.08.1906 переведений на парафію с. Триліси Чигиринського пов. (нині – Олександрівського р-ну Кіровоград. обл.). 09.09.1906 був допущений Радою КДА до слухання академ. лекцій, у зв'язку з чим 03.10.1906 вийшов за штат. Однак у листопаді 1906 обійняв вакантні посади священника і законовчителя церковнопарафіяльних шкіл с. Пішки (нині – Корсунь-Шевченківського р-ну Черкас. обл.). З 09.07.1907 був також місіонером 5-го округу Канівського пов.

З 25.05.1908 займався місіонерською діяльністю в Алеутській і Північноамер. епархії. Був настоятелем Свято-Андріївської

церкви у м. Філадельфії (штат Пенсильванія, США); викладав Закон Божий у місцевій церковнопарафіяльній школі.

Після закінчення закордонного відрядження з 25.06.1912 обіймав посади настоятеля храму та законовчителя підпорядкованої Мін-ву народної просвіти однокласної школи у с. Янків Тиврівського пов. Подільської губ. З 15.12.1913 служив у Холмській єпархії на посадах старшого священика жін. монастиря в ім'я Всемилоствого Спаса та законовчителя вчительської школи у с. Вирів Соколовського пов. Седлецької губ. (нині – с. Вирув, польс. Wirów, Мазовецького воєводства Республіки Польща). 01.12.1914 був переведений до с. Чеканів Соколовського пов., де обіймав посаду законовчителя місцевого однокласного уч-ща Мін-ва народної просвіти. У серпні 1914 брав участь у з'їзді духовенства Холмської єпархії. З 06.03.1916 був настоятелем храму Св. Косми і Даміана в Яновому посаді Холмської губ. (нині – с-ще Янів Підляський, польс. Janów Podlaski, Люблінського воєводства Республіки Польща).

З 28.03.1916 служив полковим священиком 9-го Заамурського прикордонного піхотного полку і дивізійним благочинним 3-ї Заамурської прикордонної піхотної дивізії. Брав участь у бойових діях під час Брусилівського прориву – наступальної операції Півд.-Зах. фронту Рос. армії під командуванням генерала О. О. Брусилова (22.05–31.07.1916), що завдала поразки арміям Австро-Угорщини та Німеччини і мала наслідком захоплення Буковини та Схід. Галичини. «За особые отличия и исполнение духовных треб под огнем неприятеля» був нагороджений орденом Св. Анни з мечами 3-го ступ. (31.08.1916). З 30.01.1917 служив священиком 620-го Львів. піхотного полку і благочинним 155-ї піхотної дивізії; брав участь у бойових діях (14–27.02.1917; 20.03–16.05.1917; 18.06–13.07.1917). У квітні 1917 був обраний членом і головою полкового ком-ту, членом дивізійного ком-ту. За особисті

військ. заслуги відзначений золотим наперсним хрестом на Георгіївській стрічці (22.08.1917). З 01.09.1917 служив у 43-му запасному піхотному полку.

З серпня 1918 навчався у КДА (до її закриття у 1919). Під час громадянської війни емігрував до Чехословаччини. У 1922–26 служив у Закарпат. Русі в одній із парафій, підпорядкованих Серб. Правосл. Церкві.

У 1926 переїхав до Франції, де був прийнятий під юрисдикцію керуючого рос. правосл. західноєвроп. парафіями митрополита Євлогія (Георгієвського). У сані протоієрея обіймав посаду духівника правосл. жін. обителі ікони Божої Матері «Несподівана радість» у передмісті Парижа Ліврі-Гарган; звершував богослужіння у правосл. парафії м. Коломбель (департамент Кальвадос).

З 1927 мешкав у США. Під юрисдикцією Північноамер. Рос. митрополії (РПЦЗ) служив настоятелем Філадельфійської Свято-Андріївської церкви (штат Пенсильванія, США); був членом єпархіальної ради. З кін. 1920-х займався реліг. публіцистикою; опублікував низку православно-апологетичних і полемічних брошур та релігійно-літературознавчих нарисів, у т. ч. одіозний українофобський памфлет «Тарас Шевченко и его религиозно-политические идеалы».

Помер на 72-му році життя. Похований на Старому кладовищі Джорданвілльського Свято-Троїцького чол. монастиря (штат Нью-Йорк, США).

Осн. тв.: Освящение нового храма в с. Оситной Уманского уезда // КЕВ. – 1905. – № 6. – Ч. неофиц. – С. 138–140; The old and new Russian church ; The Valaam monastery: Only one Russian monastery wich [sic] was not robbed by bolsheviks. – [s. n.], 1928. – 65 p.; The Russian Orthodox Greek Catholic Church and the anti-Jewish pogroms. – [New York], [1936]. – 8 p.; А. С. Пушкин как православный христианин. – [Нарва], 1936. – 23, [1] с.; Наше отношение к Матери-Церкви. – Нью-Йорк, 1938. – 7 с.; Тарас Шевченко и его религиозно-политические идеалы. – Нью-Йорк, 1941. – 24 с.; [Те саме]. – М., 2002; Фашизм перед судом христианства. – Сан-Франциско, 1941. – 16 с.; Могут ли члены клира быть лишены своего сана? – Нью-Йорк, 1941. – 9 с.; П. А. Столыпин как примерный сын Церкви и до-

блестный слуга царя и отечества. – Сан-Франциско, 1941. – 8 с.; Князь Владимир – создатель Святой Руси : доклад, читанный 8 августа 1937 г. в зале при Крестовоздвиженском кафедральном соборе г. Нью-Йорка. – Нью-Йорк, 1942. – 22 с.; Антисемитизм в свете русской православной мысли : доклад, читанный 6 октября 1939 года в собрании Нью-Йоркского Фонда помощи российским писателям и ученым. – Нью-Йорк, 1942. – 77 с.; Русский флаг ; Правда о религии в России : ответ заочным студентам Библейских курсов при Свято-Ольгинском храме. – Нью-Йорк, 1943. – 20 с.; Прошлое и будущее славянства. – Сан-Франциско, 1943. – 29 с.; Война по взгляду Библии, Церкви и выдающихся мыслителей. – Нью-Йорк, 1944. – 32 с.; Русская Зарубежная Церковь и Московская Патриархия. – Нью-Йорк, 1945. – 57 с.; VII-й Всеамериканский Церковный Собор – Нью-Йорк, 1947. – 55 с.; Христианство динамично или статично? – Мюнхен, 1948. – 24 с.; О Кресте и Крестном знаменнии. – Мюнхен, 1949. – 14 с.; Имеет ли форма правления какое-либо значение сама по себе? – Нью-Йорк, 1949. – 21 с.

Арх.: ЦДІАУК. – Ф. 711. – Оп. 1. – Спр. 11487; Оп. 3. – Спр. 2853, 3977; РГИА. – Ф. 796. – Оп. 439. – Спр. 24.

Опубл. дж.: Епархиальные известия // КЕВ. – Ч. офиц. – 1904. – № 9. – С. 123; 1905. – № 25. – С. 254; 1906. – № 28–29. – С. 317; № 40–41. – С. 420; 1907. – № 28. – С. 389; Извлечение из журналов Совета Киевской духовной академии за 1906–1907 учебный год. – К., 1907. – С. 178–179; Определения Св. Синода // ЦВед. – 1912. – № 18. – С. 129; *Евлогий (Георгиевский), митр.* Путь моей жизни : воспоминания. – М., 1994. – С. 478, 515; Michael Z. Vinokouroff: a profile and inventory of his papers (MS 81) and photographs (PSA 243) in the Alaska Historical Library / ed. Louise Martin. – Juneau, Alaska, 1986. – P. 55.

Літ.: Незабутые могилы: Российское зарубежье : некрологи 1917–2001 в 6 т. / сост. В. Н. Чуваков. – Т. 6. – Кн. 3. – М., 2007. – С. 194; *Нивьер А.* Православные священнослужители, богословы и церковные деятели русской эмиграции в Западной и Центральной Европе. 1920–1995 : биограф. справочник. – М.; Париж, 2007. – С. 537; *Степовик Д.* Віра Тараса Шевченка: деякі контрверсії // Народна творчість та етнологія. – 2013. – № 3. – С. 25–26.

М. Л. Ткачук, С. Л. Кузьміна

ЧЕРНИШЕВ Серапіон Іванович [рос. Чернышев Серапион Иванович] (08[20].09.1879 – р. с. невід.), випускник і викладач КДА – історик Церкви, богослов.

Нар. у с. Решетниково (Решетники) Уржумського пов. В'ятської губ. (існувало до 1970-х на території Уржумського р-ну Кіровської обл. РФ) у сім'ї диякона. Навчався в Нолінському повітовому ДУ (1891–96, м. Но-

Серапіон
Чернишев

лінськ В'ятської губ, нині – Кіровської обл. РФ), В'ятській ДС (1896–02) та КДА (1902–06), де здобув ступ. канд. богослов'я і право отримати ступ. магістра на підставі захисту друкованої дис. без додаткових іспитів (ухвала Ради КДА від 15.06.1906). Рукопис канд. твору Ч. «Отношения высшей церковной и гражданской власти в России в XVII веке (патриарший период)», що отримав відмінну оцінку Ради за схвальними рецензіями професорів КДА протоієрея Ф. І. Титова та В. З. Завитневича, зберігається в ІР НБУВ.

У статусі професорського стипендіата КДА поглиблено вивчав історію Рос. Церкви під керівництвом Ф. І. Титова (16.09.1906–16.09.1907). З 03.11.1907 служив у КДС помічником інспектора. Завідував учнівською б-кою (з 28.11.1907). 01.12.1909 переведений на посаду викладача Св. Письма КДС.

Був рекомендований проф. С. Т. Голубевим на вакантну каф-ру рос. цивільної історії КДА. Попри те, що за результатами балотування від 14.06.1911 Рада КДА обрала ін. кандидатуру (В. О. Біднова), указом Св. Синоду від 03.08.1911 Ч. був призначений на цю каф-ру у статусі в. о. доцента (з 16.08.1911). Обіймав посаду в. о. доцента КДА до її закриття в 1919.